Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady s cílem umožnit pokračování programů územní spolupráce PEACE IV (Irsko-Spojené království) a Spojené království-Irsko (Irsko-Severní Irsko-Skotsko) v souvislosti s vystoupením Spojeného království z Evropské unie

[COM(2018) 892 final – 2018/0432 (COD)]

(2019/C 190/05)

Hlavní zpravodajka: **Jane MORRICE**

Konzultace	Evropský parlament, 14. 1. 2019
	Rada Evropské unie, 15. 1. 2019
Právní základ	Článek 178 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	20. 2. 2019
Plenární zasedání č.	541
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	102/1/0

1. Závěry a doporučení

1.1. Pokračující podpora Severního Irska ze strany EU, zejména programů PEACE a Interreg, po vystoupení Spojeného království z EU je nejen nezbytná, ale také klíčová, což vyplývá z náročné povahy diskuse o hranicích mezi Spojeným královstvím a Irskem během jednání o brexitu.

1.2. EHSV bezvýhradně vítá návrh na pokračování programu EU PEACE v Severním Irsku a pohraničních hrabstvích Irska po vystoupení Spojeného království z EU. EHSV oceňuje, že EU prioritně podporovala mírový proces, a uznává, že program PEACE významně přispěl k zachování míru v této oblasti. Je to v souladu se zjištěními Evropského parlamentu ze září 2018 ([1]), které program PEACE popisují jako vzor pro zbytek světa.

1.3. S ohledem na destabilizující politickou, hospodářskou a sociální nejistotu vyvolanou brexitem je pro subjekty občanské společnosti kromě toho nezbytné, aby EU dostála svému závazku a udělala vše, co je v jejích silách pro zajištění nejen toho, že Severní Irsko bude i nadále ušetřeno konfliktů, ale že také bude pokračovat v procesu usmíření za využití pro EU typického postupu budování míru a řešení konfliktů „zdola nahoru".

1.4. Evropský program pro mír a usmíření (PEACE) je nejhodnotnějším a nejúspěšnějším nástrojem na budování míru, který kdy Evropská unie ve stavu konfliktu použila. Program PEACE, který byl vytvořen v reakci na příměří v Severním Irsku v roce 1995, investoval během 24 let od svého vzniku více než 2 miliardy EUR do mezikomunitních, přeshraničních a jiných projektů v oblasti usmíření.

1.5. Program PEACE, který všechny strany Velkopáteční/Belfastské dohody ohlašovaly jako významný přínos mírovému procesu, je jedinečný v tom, že jde nad rámec jakéhokoli jiného zásahu EU na jejím území. Sdružuje britské a irské zainteresované strany pod záštitou EU a jeho jediným účelem je ochrana mírového procesu a podpora budování míru v tomto regionu i mimo něj.

([1]) Předseda Evropské rady Donald Tusk řekl, že *nebudeme hazardovat s mírem ani nebudeme určovat datum, dokdy má být ukončeno usmíření*. Dodal, že *pokud bude předložena věrohodná záruka míru v Severním Irsku, pak Spojené království z EU odejde jako důvěryhodný přítel*.

1.6. Naléhavost situace vyvolané procesem brexitu a výsledným vystoupením Spojeného království vyžaduje, aby EU zareagovala a ochránila mírový proces, jenž bude odpovídat novým potřebám regionu v období po brexitu. EU při upevňování podpory pro pokračování přeshraničních programů PEACE a Interreg činí důležité kroky správným směrem. Ačkoli se jedná o závazek, který je ze zřejmých důvodů základem významné části podpory EU zaměřené na tento region, lze a mělo by se učinit více.

1.7. Bezprostřednější potřeby jak v průběhu, tak po ukončení jednání o brexitu vyplynou, pokud bude narůstat napětí mezi komunitami a bude se dále rozdělovat loajalita vůči Británii či Irsku v ulicích i na hranicích. Znamením „dobré vůle" ze strany EU by mohl být mimo jiné závazek navýšit finanční prostředky pro program EU PEACE v příštím období a umístit evropské středisko pro mír a usmíření do Belfastu, jak v předchozích zprávách navrhovaly EHSV, EP a EK ([2]). Byl by to konkrétní důkaz dlouhodobého závazku EU k mírovému procesu.

2. **Souvislosti**

2.1. První program PEACE uznal závažnost a citlivost situace v Severním Irsku a usiloval o vytvoření všezahrnujícího nástroje, který se pokusí odstranit překážky mezi nepřátelskými a rozdělenými komunitami. Tento program, který byl vytvořen na základě konzultací se zúčastněnými stranami z politického, administrativního a dobrovolnického sektoru, je založen na přístupu zdola nahoru a aktivně zapojuje nejzranitelnější skupiny společnosti, včetně dětí, žen, obětí a hlavních postav konfliktu.

2.2. V rámci programu PEACE I byly prostřednictvím řady opatření založeny organizace na nejnižší úrovni, aby spolupracovaly „s druhou stranou", přičemž kontrola a rozdělování převážné většiny finančních prostředků EU byly přeneseny na místní skupiny a rady. Program PEACE podporoval projekty zaměřené na budování míru, řešení konfliktů, sdílené porozumění, trauma a problémy z minulosti. Program se pyšní četnými úspěchy a jeho přínos k položení základů mírové dohody z roku 1998 nelze zlehčovat. V současnosti je provozován Úřadem pro zvláštní programy EU (SEUPB), což je přeshraniční organizace Spojeného království a Irska zřízená na základě dohody, díky níž funguje veškeré mírové a přeshraniční financování EU.

2.3. Pokračování programu PEACE je nezbytné k tomu, aby pomohl zajistit, že v tomto regionu znovu nevypukne konflikt, až bude stát před problémem rozdělené loajality, jenž se může po brexitu zhoršit, jak ostatně ukázalo napětí zjevně přítomné během jednání. Pokračování programu PEACE je nyní mnohem důležitější než kdykoli jindy od roku 1998. Závazek vyjádřený během jednání o brexitu, že se bude dodržovat Velkopáteční/Belfastská dohoda a že se zajistí, aby nevznikla „tvrdá hranice", je vítaný a při podpoře jakéhokoli přechodu může zásadní úlohu sehrát právě program PEACE. Otázka irské hranice zůstává i po skončení současných jednání nejobtížnějším aspektem brexitu, a proto jsou přeshraniční programy PEACE a Interreg a pokračující dialog mezi Spojeným královstvím a Irskem nezbytné i stěžejní.

3. **Obecná doporučení**

3.1. Při obnově iniciativy od roku 2020, známé jako PEACE Plus, by se mělo zvážit její zlepšení, které lze rozdělit do pěti hlavních oblastí.

3.1.1. Větší důraz na podporu sdílené společnosti prostřednictvím skutečného mezikomunitního úsilí. Mezi prioritní oblasti by měla patřit zvýšená podpora integrovaného vzdělávání a propagace přeshraniční výměny v oblasti médií, kultury a sportu. Prioritou by měla být rovněž práce na komunitně vedeném zlepšování fyzického a sociálního prostředí, jak dokládají četné „mírové" zdi rozdělující segregované společnosti.

3.1.2. Podpora projektů „jedné identity" by měla být využita pouze k budování důvěry v segregovaných komunitách, poslouží-li to jako skutečný odrazový můstek pro interakci s „druhou stranou". Problém, který některé finanční prostředky z programu PEACE mají, je podle jednoho dobře informovaného komentátora „příliš mnoho cukru a málo biče".

3.1.3. Komunikační činnosti týkající se programu PEACE nesplňují základní požadavky pro zajištění toho, aby si občané byli plně vědomi úlohy EU. SEUPB vyvíjí úsilí, je však třeba, aby Evropská komise, státní úřady, osoby ovlivňující veřejné mínění a další subjekty více přispěli k uznání, vysvětlení a ocenění úlohy EU a byla využívána „značka" bílé holubice symbolizující projekty programu PEACE financované Evropskou unií.

([2]) Viz stanovisko EHSV SC/029 *Mírový proces v Severním Irsku*, přijaté 22. října 2008 (Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 100).

3.1.4. Jasné monitorovací a hodnotící procesy s cílem zajistit výsledky jsou měřeny nejen v závislosti na schopnosti odborníků zaškrtávat políčka, ale i podle své transformativní povahy. Některé malé komunitní skupiny, jež podporu potřebují nejvíce, popsaly financování z prostředků EU jako „nestojící za námahu“ a velkou zátěž pro cenné lidské zdroje, kterými si nemohou dovolit plýtvat.

3.1.5. Podle usnesení Evropského parlamentu z roku 2018 ([3]) by měl být program PEACE unijním vzorem propagovaným pro dosažení trvalého míru v dalších částech Evropy i celosvětově. To je v souladu se stanoviskem EHSV, které navrhuje celosvětovou iniciativu pod vedením EU zaměřenou na budování míru, jež by se inspirovala programem PEACE a vytvořila evropskou mírovou cestu ze Severního Irska až do Nikósie. Pod názvem Stezka bílé holubice by vedla ve stopách irského poutníka Kolumbána, podél Stezky západní fronty, přes Balkán, aby spojila rozdělené ostrovy na opačných koncích Evropy ([4]).

3.2. Zatímco hlavní směr zlepšování některých aspektů programu PEACE může být určen z „Bruselu“, je nový program PEACE Plus po roce 2020 příležitostí k opětovnému zapojení občanské společnosti v zájmu posílení cílů a hodnot EU v Severním Irsku. Nemělo by to vést ke zvýšení byrokracie, ale mělo by to přispět k budování důvěry a pochopení úlohy EU při podpoře míru a usmíření.

3.3. Postup konzultací, podobný procesu, který byl zaveden bývalým předsedou Evropské komise Jacquesem Delorsem pro program PEACE I v roce 1994, by měl sloužit nejen k tomu, aby se zvýšila odpovědnost komunit za budování míru, ale také aby se umožnilo sdílené učení. Tento postup, jenž by vznikl napodobením pracovní skupiny ustavené předsedou Delorsem před skončením jeho funkčního období, by mohl vést předseda Juncker ve spolupráci se třemi poslanci EP ze Severního Irska a generálním tajemníkem Evropské komise a za spolupráce se stávající pracovní skupinou Komise, SEUPB a vedoucími kanceláří Evropské komise v Belfastu, Dublinu a Londýně.

4. **Konkrétní klíčová doporučení pro financování programu PEACE v období po roce 2020**

— Větší váhu by měly mít projekty, které se zaměřují na společné zapojení „jedné identity“ a více komunit. Přednost by měly dostat kooperativní programy.

— Životnost programu PEACE by měla být prodloužena. Transformace konfliktu bude určitou dobu trvat a vyžádá si závazek dlouhodobější, než jsou současné finanční cykly.

— Mělo by se zvážit doporučení, aby budoucí projekty financované z programu PEACE nesly symbol bílé holubice a vlajku EU se slovy „financováno z programu EU PEACE“.

— Orgány monitorující program PEACE by měly i nadále začleňovat zástupce občanské společnosti, nikoli však pouze nejvýhodnější či nejdéle zavedené subjekty. Je třeba více usilovat o pomoc subjektům uvnitř komunit, aby mohly růst.

— Je třeba zvážit vytváření místních výborů pod záštitou programu PEACE, jež by byly v kontaktu s radami, shromážděním a dalšími rozhodovacími orgány.

— Propagovat myšlenku Stezky bílé holubice, vytvářet síť budovatelů míru napříč Evropou, využívat „vyprávění příběhů“ ze skutečného života ke zvýšení povědomí o konfliktu a aktivně zapojovat občany prostřednictvím mírové cesty.

([3]) Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. září 2018 o dopadu politiky soudržnosti EU na Severní Irsko.
([4]) Viz stanovisko EHSV *Stezka bílé holubice – návrh globální strategie budování míru pod vedením EU* (dosud nebylo zveřejněno v Úředním věstníku).

— Opětovně potvrdit původní závazek, pokud jde o Evropské mírové centrum v Severním Irsku s napojením na středisko v Nikósii, přičemž tato centra budou šířit reálné praktické budování míru v Evropě i ve světě. Zajistí se tím, že znalosti těžce nabyté v rámci severoirského mírového procesu i odjinud budou i nadále ku prospěchu těch, kdo žijí ve společnostech, v nichž probíhá nebo skončil konflikt.

V Bruselu dne 20. února 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER